

USTAWA

z dnia 2020 r.

o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

Art. 1. W ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2099 oraz z 2019 r. poz. 1952) w art. 8b wprowadza się następujące zmiany:

1) ust 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dziecku matki pozbawionej wolności, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia, które przebywało wraz z matką lub bez matki w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia lub którego matka w okresie ciąży przebywała w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę.”;

2) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Dziecku ojca lub matki pozbawionych wolności, wobec których stwierdzono nieważność orzeczenia przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę za okres pozbawienia opieki rodzicielskiej przez jednego lub obojga rodziców z powodu osadzenia ojca lub matki w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia maksymalnie za okres do osiągnięcia 18 roku życia przez dziecko.”.

Art. 2. W przypadku gdy nieważność orzeczenia stwierdzono przed dniem wejścia w życie ustawy, żądanie odszkodowania lub zadośćuczynienia należy zgłosić w terminie trzech lat od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Celem nowelizacji jest:

1. poprawienie błędu ustawodawcy, który zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie (sygn. Akt IV Ko 491/18) z dnia 19 czerwca 2019 roku nie przewidział sytuacji, w której dziecko mogło przebywać w więzieniu po śmierci swojej matki. Wskazana powyżej sprawa, wskazuje że takie sytuacje miały miejsce, a ustawodawca powinien brać pod uwagę fakt, iż Polska tamtego czasu była państwem totalitarnym, którego system funkcjonowania oparty był na skrajnej przemocy a nie na procedurach formalnych.

Zgodnie z uzasadnieniem ww. wyroku „kwestią która wzbudziła wątpliwość sądów było rozstrzygnięcie czy fakt przebywania przez wnioskodawczynię po śmierci matki w więzieniu może stanowić podstawę przyznania i zadośćuczynienia w myśl powołanego art.8 b ust. 1 ustawy, czy również powinny mieć zastosowanie przepisy ogólne. Przepis ten stanowi przecież o prawie domagania się zadośćuczynienia przez dziecko, które w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia przebywało wraz z matką. Jego językowa wykładnia prima facie prowadzi zatem do wniosku, że konieczny jest jednoczesny pobyt dziecka i matki. W ocenie Sądu w realiach w sprawie jest ona dla wnioskodawczynie krzywdząca i prowadzi do absurdu bowiem przy jej przyjęciu korzystniej byłoby traktowane dziecko przebywające w więzieniu wraz z matką, niż dziecko które wbrew obowiązującym wówczas przepisom mimo śmierci matki nie zostało umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej, a dalej przebywało w więzieniu.

(...) Zgodnie z art. 8b ust. 1 powołanej ustawy dziecko matki pozbawionej wolności, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia, które przebywało wraz z matką w więzieniu lub inne miejsce odosobnienia lub którego matka w okresie ciąży przebywa w więzieniu przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę. Językowa wykładnia tego przepisu nie pozostawia żadnych wątpliwości, że obowiązek zadośćuczynienia ze strony skarbu państwa powstałe wskutek

zaistnienia takich zdarzeń jak pozbawienie wolności matki w okresie ciąży w wyniku umieszczenia w więzieniu czas przebywania przez wnioskodawczynię wraz z matką we wskazanym w zakładzie karnym do momentu narodzin.

Sąd uznał jednak, że zgodnie z domniemaniem racjonalności ustawodawcy, który zdecydował się wprowadzić przepis art. 8b ten zabieg legislacyjny miał na celu rozszerzenie kręgu osób, z perspektywy czasu bezprawnie pozbawionych wolności, które na podstawie tego aktu nabywają realne prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia.”

Sąd wskazał również, że „niewątpliwie literalna treść przepisu art. 8b jest wynikiem sytuacji, że zarówno system prawa statuował rozwiązania nakazujące, aby po śmierci matki pozbawionej wolności dziecko, które z nią uprzednio przebywało było umieszczone w przewidzianej do tego placówce lub w pewnych sytuacjach powierzone rodzinie ustawodawca nie przewidział natomiast, że może zaistnieć stan faktyczny polegający na pobycie dziecka w więzieniu po śmierci matki.”.

2. Objęciem prawem do odszkodowanie dzieci osób, pozbawionych opieki jednego lub obojga rodziców z powodu skazania tych osób na karę więzienia lub karę śmierci z powodu działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Brak rekompensaty ze strony Państwa Polskiego za cierpienia psychiczne i fizyczne dzieci osób, które poświęciły swe życie sprawie walki o wolną ojczyznę pozostaje jednym z ostatnich elementów zadośćuczynienia, które winna jest Polska ofiarom narzuconego przez Związek Sowiecki i ich polskich kolaborantów ustroju totalitarnego. Ze względu na upływający czas a w związku z tym wiek ww. osób działania w tym względzie wydają się tym bardziej pilne.
3. Nowelizacja ww. ustawy powinna też być elementem edukacyjnego charakteru stanowionego prawa i przypominać jak wielkie szkody fizyczne, psychiczne i społeczne wyrządził narzucony w Polsce siłą komunizm i jak dalekosiężne skutki sowieckiego totalitaryzmu ponosimy i będziemy ponosić przez kolejne pokolenia.

W kwietniu 2018 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, której celem było przyznanie dzieciom matek, pozbawionych wolności na podstawie uznanych za nieważne orzeczeń, przebywających wraz z matką w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia lub których matka w okresie ciąży przebywała w takich miejscach, uprawnień do odszkodowania lub zadośćuczynienia od Skarbu Państwa.

Przedkładany projekt ustawy ma na celu stworzenie podstawy prawnej do tego, aby o odszkodowanie i zadośćuczynienie od Skarbu Państwa mogły występować także:

- 1) dzieci matki pozbawionej wolności, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia, które przebywało bez matki w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia;
- 2) dzieci ojca lub matki pozbawionych wolności, wobec których stwierdzono nieważność orzeczenia przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę za okres pozbawienia opieki rodzicielskiej przez jednego lub obojga rodziców z powodu osadzenia ojca lub matki w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia maksymalnie za okres do osiągnięcia 18 roku życia przez dziecko.

Zgodnie z art. 2 projektu ustawy w przypadku, gdy orzeczenie, na podstawie którego uprawniony (dziecko matki pozbawionej wolności, które przebywało bez matki w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia oraz dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej z powodu osadzenia ojca lub matki w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia) miałyby uzyskać odszkodowanie lub zadośćuczynienie, zostało uznane za nieważne przed wejściem w życie projektowanej ustawy, to żądanie odszkodowania lub zadośćuczynienia należy wnieść w przeciągu trzech lat od wejścia w życie ustawy.

Wejście w życie projektu ustawy będzie miało pozytywne skutki społeczne, przewidywana liczba beneficjentów to ok 500 osób.

Projektowana ustawa spowoduje wzrost wydatków budżetu państwa związanych z wypłatą odszkodowań Skarbu Państwa.

Należy podkreślić, że z uwagi na fakt, iż wysokość przyznanych odszkodowań jest wynikiem decyzji Sądu, brak jest możliwości precyzyjnego oszacowania skutków finansowych proponowanych rozwiązań.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.